

Akitania Berrian presa bat kendu ondoren, izokina Nafarroako eremu ezezagunetara iritsi da

Landa Garapeneko Departamentua lanean ari da, Kantauribai proiektuaren bidez, izokina, aingira edo amuarraina bezalako espezieak eremu hobeetara irits daitezzen

Astelehena, 2024ko Martxoaren 11a

 Izokinak Oronotzeko arrain-haztegi.

Hainbat mendetako presa bat eraitsi zuten Urdazuri ibaian, Akitania Berrian, Nafarroako mugatik kilometro gutxira. Horri esker, izokin atlantikoa Foru Komunitateko zenbait eremutara iritsi da, eta datuak jasota daudenetik, behintzat, ez dago horren berri.

"Ez dugu topatu presaren eraikuntzaren data zehatza, baina jakin badakigu jadanik 1775ean existitzen zela" eta XX. mende hasiera arte irin-erota baterako erabiltzen zela.

Ondoren, harrizko birringailu bat elikatu zuen, bere eraispena bultzatu zuen Frantziako arrantzaleen federaziotik azaldu dutenez.

1980 eta 2012 artean, arrain-haztegi bat hornitzeko erabili zen eta ordutik ez omen zen erabiltzen. 2022an, Pirinio Atlantikoetako Arrantza Federazioak hala nola Arrantzaleen Fundazio Nazionalak presa kentzeko eta Nivellek (Ugarana gaztelaniaz eta Urdazuri euskeraz) funtzionalitate ekologikoa berreskuratzeko instalazioak erosi omen zituzten, iturri berdinen arabera.

5 metroko altuerarekin, azpiegitura oztopo gaindiezina zen arrain-espezie ororentzat, aingirarentzat salbu; izan ere, aingirak baldintza hidrologiko oso espezifikoetan bakarrik saihesten zezakeen.

Europako Open Rivers proiektuaren finantza-laguntza lortu ondoren, 2023ko udan eraitsia izan zen, eta hilabete batzuk geroago, abenduaren amaieran, hamar izokin inguru iritsi ziren Urdazubi eremura (Nafarroa), erregistroak existitzen diren lehen aldiz desobiratzeko.

Jarduera hauek, bestalde, 2023ko urrian eta azaroan Urdazubiko lurraldean eta LIFE Kantauribai proiektuaren esparruan eginikoekin osatu dira, esaterako Urdazubiko burdinolaren presaren eraispenekin eta Pikatxarreko presa txikiarekin eta erakusten dute mugaren bi aldeetako administrazioen arteko koordinazioa partekatutako espezieen alde egiten ari dela zalantzarik gabe.

Ur freskoagoak

"Ez dago datu historikorik izokinen presentziari buruz arroaren alde honetan. Pozgarria da, espeziearen erantzuna oso azkarra izan delako", azpimarratu du Jose Ardaiz Nafarroako Landa Garapen eta Ingurumen Departamentuko Ibai Ingurunearen Ataleko arduradunak. Jose Ardaiz Life Kantauribai Europako funtsekin ko-finantzatuta dagoen proiektuan ari da lanean, ibaiak birnaturalizatzen.

Azken urtean, Nivelle arroko izokinen erremontea "nahiko mugatua" izan zen; 25 ale besterik ez ziren zenbatu Frantziako lankideen arabera eta "ez genuen espero emaitza hain azkarra izatea arroaren zati honetan", erantsi du Ardaizek.

Bere aburuz, horrek agerian jartzen du izokinak "igotzeko beharra" zuela tenperatura nahiz oxigenazio baldintza askoz hobeak zituzten lekuetara.

Adibide ona da irudikatzen bi herrialdek elkarrekin lan egiten dutenean ibai bat hobetzeko helburu berarekin, proiektuak ezberdinak izan arren, ibaiak azkar erantzuten duela, adituaren aburuz; izan ere, arrainen pasabidea errazteaz gain, presak eraistek ibaien bizitzarako beharrezkoak diren sedimentuak ere askatzen ditu.

Giza kontsumoa ez da konprometitzen

Life Kantauribaik Bizkaiko Golkoko bost arrotan jarduten du: Orian eta Urumean, Nafarroa eta Gipuzkoa artean; Niven eta Niveleen, Akitania (Frantzia) eta Nafarroa artean, eta Bidasoan, hiruren artean modu partekatuan, bere luzetarako jarraitutasuna berreskuratzeko helburu nagusiarekin, erabiltzen ez diren presak ezabatuz (25) eta bota ezin diren arraintzak pasabideak eraikiz (7).

Lan horietan, halaber, espezieen jarraipena ere egiten da, esaterako izokinarena: horretarako, zenbait ale heldu markatu dituzte, irradi-maiztasun bidez jarraituak direnak, eta, horri esker besteak beste egiaztatu ahal izan dute "urte bakoitzeko baldintzei (ur eta tenperatura kopurua) eta oztopoak eraisteari oso azkar erantzuten dietela".

Horrelako proiektuetan barne hartutako jarduerak, nabarmendu du, jadanik erabiltzen ez diren presetan eta presa txikietan gauzatzen dira, eta inola ere giza kontsumorako ur-hornidurarekin loturarik ez duten haietan.

Egoera kritikoa

Kantauribain egingo diren hurrengo eraispenen artean bi presa nabarmentzen dira, Bidasoaren arroaren goialdean kokatutako Baztan ibaiaren ibaiadarra litzatekeen Artesiagako errekan. Urteak daramatzate erabilerarik izan gabe eta izokinekin gertatzen den bezala, horiek saihestu ezinik dabilzan arraintzak pasabide egokirik gabe.

Gainera, jarduketa honen bidez, errekan dagoen beste espezie bati, burtainari, laguntzea aurreikusten da, Burtaina galzorian dago eta Iberiar Penintsulan lau populazio baino ez ditu, ia guztiak Baztan-Bidasoan ibaiaren arroan hain zuzen.

Helburua izango litzateke izokina eta beste espezie batzuk, esaterako burtaina, aingira edo amuarraina, desove leku hobetoetara iritsi ahal izatea, ur freskoagoekin, tenperaturen igoeratik eta krisi klimatikoarekin lotutako emari baxuetatik ihes egin ahal izateko.

Azken urteotan, izokinaren populazioak nabarmen egin du behera, eta, ondorioz, 2023an eta 2024an Nafarroan ezin izan da arrantzatu, ekarri du gogora Ardaizek, hala nabarmenduz egoera nahiko kezagarria dela Kantauri isurialde osoan.

"Ez da arazo lokala, eta beste arro batzuetako kudeatzaile batzuekin hitz eginez, arazo orokorra nahiz kezkatzeko modukoa dela ikusten dugu", deitoratu du adituak, eta azaldu du debekualdiaren helburua dela ibaira itzultzen diren ale bakanak ugaltzeko gai izatea.

Arrantzak eragina izaten du justu izakin handienak, batez ere emeak, ibaira sartzen direnean eta haien erauzketa kontrolatzean, "eme asko eta, horrenbestez, arrautza asko ibaian mantentzea eta ugalketaren ziklo naturala bere horretan mantendu ahal izatea lortu dugu".